

**УНІВЕРСИТЕТ
ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ
В ПЕРЕЯСЛАВІ**

**ВІТЧИЗНЯНА НАУКА НА ЗЛАМІ ЕПОХ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції
(21 вересня 2022 року)**

№80

Переяслав – 2022

УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ
В ПЕРЕЯСЛАВІ

Рада молодих учених університету

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
**«ВІТЧИЗНЯНА НАУКА НА ЗЛАМІ ЕПОХ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

21 вересня 2022 року

Вип. 80

Збірник наукових праць

Переяслав – 2022

УДК 001(477)«19/20»

ББК 72(4Укр)63

В 54

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку»: Зб. наук. праць. Переяслав, 2022. Вип. 80. 143 с.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Коцур В.П. – доктор історичних наук, професор, академік НАПН України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Воловик Л.М. – кандидат географічних наук, доцент

Євтушенко Н.М. – кандидат економічних наук, доцент

Кикоть С.М. – кандидат історичних наук (відповідальний секретар)

Носаченко В.М. – кандидат педагогічних наук

Руденко О.В. – кандидат психологічних наук, доцент

Скляренко О.Б. – кандидат філологічних наук, доцент

Солопко І.О. – кандидат фізико-математичних наук, доцент

Юхименко Н.Ф. – кандидат філософських наук, доцент

Збірник матеріалів конференції вміщує результати наукових досліджень наукових співробітників, викладачів вищих навчальних закладів, докторантів, аспірантів, студентів з актуальних проблем гуманітарних, природничих і технічних наук.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, достовірність фактів і посилань несуть автори публікацій.

©Рада молодих учених університету
©Університет Григорія Сковороди
в Переяславі

предметів у просторі та відстані між ними, в подальшому це спричинює труднощі в орієнтуванні на аркуші паперу під час читання та письма.

Тому на заняттях з адаптивної фізичної культури потрібно допомогти дітям подолати труднощі із зорово-моторної координації. Це можна зробити з допомогою таких вправ як: кидання предметів та м'ячів у ціль, кидання м'ячів у парі різними способами, кидання та ловіння м'яча самостійно (над собою, у стіну, в підлогу), пальчикові вправи, око-рухові вправи, доріжка перешкод із швидкою зміною діяльності і т.д. Ці вправи допоможуть дитині нормалізувати співдружність роботи зорового та рухового аналізаторів, без проблем виконувати моторні вправи з контролем очей. Виконувати ці вправи у домашніх умовах не важко, адже вони не потребують додаткового обладнання.

Отже, адаптивна фізична культура – це фізична культура адаптована під осіб з інвалідністю. Вона працює із людьми із усіма категоріями порушеннями розвитку, якщо у них немає протипоказань від лікаря про заборону займати фізичним навантаженням.

Потреба у масовому впровадженні в нашій країні дистанційної форми навчання ускладнює проведення навчальних та корекційних занять для дітей з церебральним паралічем. Адже заняття з адаптивної фізичної культури потребують спеціально обладнаного середовища для проведення занять, контролю та допомоги дитині від спеціаліста з адаптивної фізичної культури. Тому в процесі дистанційної форми навчання основну роль у проведенні заняття виконують батьки під контролем спеціаліста-реабілітолога.

На початковому етапі з дитиною спеціаліст з адаптивної фізичної культури проводить спостереження за дитиною та діагностику її моторних функцій. Цей збір матеріалу допоможе йому правильно побудувати план занять для позитивної динаміки у розвитку дитини.

Перспективи дослідження даного напрямку полягають у пошуках нових стимулюючих можливостей адаптивної фізичної культури для підвищення мотивації дітей до рухової діяльності, під час проведення занять з адаптивної фізичної культури з допомогою дистанційної форми навчання, що буде сприяти більш ефективній корекції наявних проблем в опорно-руховому апараті за значеної категорії дітей

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Айрес Э. Дж. Ребенок и сенсорная интеграция. Понимание скрытых проблем развития. Москва:Теревинф, 2010.272 с.
2. Деделюк Н.А. Теорія і методика адаптивної фізичної культури : навч.-метод. посібник для студенті. Луцьк . Вежа-Друк, 2014. 68 с.
3. Трояновська М. М.Адаптивна фізична культура: навч.-метод. посіб. Чернівці, 2018.104 с.
4. Чеботарьова О. В., Коваль Л. В., Данілавичюте Е. А. Дитина із церебральним паралічем. Харків : Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 40 с.

УДК 376-056.36

***Ніна Кравець, Ірина Матющенко
(Київ)***

ІВАН ГАВРИЛОВИЧ ЄРЕМЕНКО (1916-2002) ПРО РОБОТУ З УЧНЯМИ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Розглянуто підходи відомого українського вченого Івана Єременка щодо навчання й виховання учнів з інтелектуальними порушеннями. Звернуто увагу на значення колекційної роботи з вказаною категорією учнів.

***Ключові слова:** Іван Єременко, учні допоміжної школи, учні з інтелектуальними порушеннями, корекційно-виховна робота, корекція.*

It is considered the approach of a famous Ukrainian scientist Ivan Yeremenko to studying and bringing up students with intellectual disorders. The attention was paid to remedial work with the such category of students.

Key words: *Ivan Yeremenko, boarding school students, students with intellectual disorders, remedial work, correction.*

Іван Гаврилович Єременко – відомий український вчений у галузі спеціальної освіти, насамперед освіти учнів допоміжної школи (далі: учні з інтелектуальними порушеннями), свого часу висловив багато досить цінних думок щодо навчання й виховання дітей з інтелектуальними порушеннями, що вартує непересічної уваги і в наш час. Усе своє наукове життя вчений присвятив навчанню та вихованню учнівської молоді. Зокрема ще в далекому 1952 році Іван Гаврилович захистив кандидатську дисертацію на тему: «Роль особистого прикладу вчителя у вихованні», а у 1967 році захистив докторську дисертацію на тему: «Організація учбової діяльності учнів допоміжної школи на основі підвищення їхньої пізнавальної активності».

За виданим у 1985 році підручником «Олигофренопедагогика» навчалось і навчається не одне покоління студентів, які опановують спеціальну освіту [4].

Значну увагу вчений приділяв корекційній роботі та завданням спеціальної школи, які насамперед вбачав у виправленні наявних у дітей порушень розумового розвитку: у підвищенні рівня розвитку узагальнень, абстрагувань, удосконалення мовлення – тобто радив коригувати найбільш виражені в дітей порушення центральної нервової системи [1, с. 8]. Корекційну роботу з дітьми з інтелектуальними порушеннями розглядав як глибоко індивідуалізовану роботу, що має проводитися за принципом організації практичної діяльності учнів, у процесі якої виправляються, уточнюються та перебудовуються дії [4, с. 133]. Акцентуючи увагу на значенні корекційної роботи, Іван Гаврилович наголошував, що виправленню підлягає вся особистість дитини, і корекцію потрібно проводити на протязі усіх років навчання. Лише за дотримання такої умови можна досягнути бажаного результату корекційної роботи [4]. Головним об'єктом виправлення вважав центральну нервову систему учнів, наголошуючи на необхідності удосконалювати у школярів мисленнєві процеси аналізу й синтезу. В цьому вчений вбачав сутність корекційної роботи [3, с. 9].

У докторській дисертації розглянув структуру і типи уроків, яких дотримуються і сьогоднішні корекційні педагоги. Аналізуючи структуру уроку, вчений звернув увагу на заключну частину уроку, оскільки заключна частина уроку виконує важливу психокорекційну роль: знижує перевтому і послаблює нервову напругу, що виникла в учнів на уроці, зникають порушення дисципліни, викликані афективним станом дітей [4, с. 129]. Це важливо враховувати не лише в умовах спеціального навчання, а й в умовах інклюзії.

У роботі з учнями з інтелектуальними порушеннями радив звертати увагу на активізацію їхньої пізнавальної діяльності, яка відіграє першочергову роль у підвищенні якості навчально-виховної корекційної роботи, стимулює школярів до самостійної організації своїх розумових дій у процесі виконання навчального завдання [2, с. 83].

Не втратили актуальності й розроблені Єременком принципи засвоєння знань учнями з інтелектуальними порушеннями. Неабиякого значення надавав дотриманню педагогами принципу наочності, особливо у роботі з учнями різних вікових груп: «Наочність у навчанні завжди приносить користь, якщо вона використовується коректно і в міру» [4, с. 76].

Наголошуючи на значенні систематичної корекційної роботи з учнями як під час уроків, так і в позакласній роботі, виділив умови, яких варто дотримуватися учителю в роботі з учнями з інтелектуальними порушеннями: досить повне вивчення дітей класу, знання та володіння прийомами корекції, єдність діяльності шкільної команди щодо проведення корекційної роботи (учителі, вихователі, медичний персонал тощо), дотримання централізованого керівництва корекційною роботою, правильне комплектування класів [4, с. 48].

У дітей з інтелектуальними порушеннями вищий аналіз і синтез сигналів, що поступають від аналізаторів, порушений. У зв'язку з цим вчений радив проводити з учнями спеціальну роботу з перевірки чуттєвих образів, організовуючи стимулювання умов пошукової діяльності з метою подолання пасивного й індиферентного ставлення школярів до навчання [4, с. 78].

Неабиякого значення Іван Гаврилович надавав дотриманню диференційованого навчання у навчально-виховній роботі з учнями з інтелектуальними порушеннями. Вчений вважав диференційоване навчання дієвим засобом, що забезпечує учням достатність знань. «Завдяки диференційованому навчанню досягаються високі результати» [4, с. 78]. Як вказує Н. Кравець, «концепції Івана Гавриловича Єременка щодо запровадження диференційованого навчання, типів і структури уроків у допоміжній школі, немає аналогів у олігофренопедагогіці» [7, с. 31].

Аналізуючи особливості сприймання та результати засвоєння знань, умінь і навичок учнями з інтелектуальними порушеннями, вчений звертав увагу педагогів на особливості засвоєння знань учнями на початковому етапі навчання. «Розумово відстала дитина на початковому етапі навчання ще не може самотужки досягнути розуміння фактів і явищ, що становлять зміст навчального предмета» [9, с. 3]. Це також важливо враховувати педагогам, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії.

Приділяючи увагу пропедевтичній підготовці учнів як до шкільного навчання взагалі, так і до засвоєння нових знань і умінь у процесі вивчення нового навчального матеріалу, І. Єременко визначив психолого-педагогічні передумови готовності до шкільного навчання: адаптація дитини до умов шкільного життя і навчальної діяльності, формування у кожного школяра пізнавальної установки [9].

Неабияке значення вчений надавав самостійному читанню школярів. Він неодноразово порушував питання щодо виховання в учнів з інтелектуальними порушеннями потреби читати художню та науково-пізнавальну літературу, формування в них умінь і навичок організовувати власну читацьку діяльність. Вчений звертав увагу педагогів і батьків на те, що звичка читати самостійно літературу ще не стала для учнів з інтелектуальними порушеннями потребою, вони не виявляють активності щодо читання як художньої, так і науково-пізнавальної літератури. На це варто звернути увагу сучасним педагогам і батькам, оскільки діти з інтелектуальними порушеннями через несприятливі соціально-економічні умови, що склалися в країні (Covid-19, військовий напад росії на Україну) майже втрачають інтерес до читання літератури, що негативно проявляється на їхньому психічному розвитку. Адже лише художня література забезпечує розвиток словесно-логічного мислення, яке в учнів з інтелектуальними порушеннями спонтанно не формується.

Акцентуючи увагу на значенні для учнів читання художньої літератури, Іван Гаврилович вказав етапи роботи над текстом літературного твору: пропедевтична частина, активізація процесу засвоєння зразка виразного читання, аналітичне читання твору, корекційна робота на етапі систематизації інформації, здобутої у процесі диференційованого аналізу тексту твору; узагальнення інтерпретації твору, яка полягає у визначенні теми і головної думки твору. Важливе місце у роботі над текстом твору вчений приділив навчанню учнів аналізувати складні елементи твору. Об'єктами аналізу визначив опис, розповідь, дійових осіб твору. Також звернув увагу на роботу над художніми засобами мови, що важливо для стану мови і мовлення в учнів з інтелектуальними порушеннями різних вікових груп [8, с. 16-17].

Не оминув науковець і питання, що стосуються дотримання корекції у вихованні учнів. Радив педагогам звертати увагу на зміст навчального предмету та дотримання належної позакласної й позашкільної роботи з дітьми. Адже «виховання позитивних рис особистості у розумово відсталих дітей ускладнене властивим їм недорозвитком пізнавальних процесів, що негативно впливає на вирішення корекційних завдань» [3, с. 8].

Виховну роботу з дітьми радив починати з дошкільного віку. Особливу увагу звертав на роль суспільного дошкільного виховання в розвитку і корекції кожної дитини за належної

постановки корекційно-виховного процесу. «Перевага ранньої корекції проявляється повністю з раннього віку, коли в дитини формуються важливі сенситивні періоди; якщо ж корекційна робота запізнюється, тобто розгортається після завершення сенситивного періоду, коли в певній мірі сформовані й закріплені структурні порушення розвитку і вступили в дію вторинні порушення, ефективність корекційно-виховної роботи стає незначною» – наголошував вчений [4, с. 306].

Поради і настанови Івана Гавриловича Єременка щодо навчання, виховання та корекційної роботи з учнями з інтелектуальними порушеннями не втратили своєї актуальності і в наш час та вартують дотримання їх у роботі з учнями з особливими освітніми потребами як в умовах спеціального, так і інклюзивного навчання.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Єременко И. Г. Материалы исследования процесса обучения во вспомогательной школе. Ч. I. Киев: Педобщество УССР, 1972. 111 с.
2. Єременко И. Г. Материалы исследования процесса обучения во вспомогательной школе. Ч. II. Киев: Педобщество УССР, 1972. 83 с.
3. Єременко И. Г. Наукові основи корекційно-виховної роботи в допоміжній школі: метод. лист. Київ: Рад. школа, 1970. 51 с.
4. Єременко И. Г. Олигофренопедагогика. Київ: Вища школа, 1985. 326 с.
5. Єременко И. Г. Организация учебной деятельности учащихся вспомогательной школы на основе повышения их познавательной активности: автореф. дисс. ... д-ра пед. наук, 13.00.03 – специальная педагогика. Киев, 1967. 68 с.
6. Єременко И. Г. Проблема ефективності корекційно-виховної роботи в спеціальних школах. *Питання дефектології: республ. збірник* / Відп. ред. М. Д. Ярмаченко. Вип. 12. Київ: Рад. школа, 1978. С. 3-15.
7. Кравець Н. П. Проблема засвоєння знань учнями допоміжної школи у працях І. Г. Єременка. *Дидактичні та спеціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: метод. збірник* / За ред. Бондаря В. І., Засенка В. В. Вип. 4. Київ: Знання, 2002. С. 27-31.
8. Методичні вказівки щодо роботи над підручником з літературного читання в допоміжній школі / Упор. І. Г. Єременко. Київ: РУМК Міносвіти УРСР, 1986. 42 с.
9. Пропедевтична основа формування готовності до навчання учнів допоміжної школи: метод. рекомендації / Уклад. І. Г. Єременко. Київ: ІЗМН, 1997. 72 с.

УДК 37.013.42:355.4

Христина Кретчак
(Дрогобич)

РОБОТА СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Автором здійснено спробу розкрити сутність понять «соціальний педагог», «воєнний стан» та «соціально-педагогічна діяльність». Окреслено особливості діяльності соціального педагога в школі в умовах воєнного стану.

Ключові слова: соціальний педагог, воєнний стан, посередник, співпраця, сім'я.

The author made an attempt to reveal the essence of the concepts "social pedagogue", "martial law" and "social-pedagogical activity". The features of the activity of a social pedagogue in a school under martial law are outlined.

Key words: social pedagogue, martial law, mediator, cooperation, family.